مقاوم‌سازی ناکافی مدارس

کمبود بودجه سبب شده است سالانه فقط ۲۰ مدرسه در مشهد دربرابر زلزله مقاوم شوند

گزارش روز

خبرنگار
رعنا جاوید

وقتی نامی از زلزله و لرزش زمین می‌بریم، کلیاتی به یادمان می‌آید از مراقبت و ریزش ساختمان‌ها و آواره شدن شهروندان. اما اگر به جزئیات مقاوم‌سازی بپردازیم، دیگر هر زلزله‌ای نمی‌تواند هر ساختمانی را آوار کند. برخی ساختمان‌های شهر به دلیل تجمع افراد در آن، اهمیت بیشتری دارند. هنگامی که در یک ساختمان سه طبقه تنها هستید، احتمال اینکه پناهی پیدا کنید یا از محل خارج شوید، خیلی بیشتر از احتمال نجات تعدادی کودک است که هنگام زلزله در مدرسه مانده‌اند. مشهد شهری با دو گسل بزرگ در شمال و جنوب است و متولیان پیش از آنکه از محل گسل‌ها آگاه شوند، مراکز آموزشی و درمانی را روی آن بنا کرده‌اند. نقشه حریم گسل‌ها که در سال ۱۳۹۹ از مشهد تهیه شد، گواهی می‌دهد که نزدیک به حدود ۱۵ هزار پلاک ساختمانی، بیش از سی مرکز آموزشی شامل مدارس و همچنین دو بیمارستان روی حریم گسل قرار دارد که باید روند مقاوم‌سازی آن‌ها از آن سال، آغاز می‌شد. پیگیری‌های ما از دانشگاه علوم پزشکی مشهد در این باره به نتیجه نرسید اما پاسخ آموزش و پرورش را گرفتیم.

مقاوم‌سازی؛ کمتر از میانگین کشوری

مصباح با وجودی که اعلام می‌کند «آمار مدارس واقع در حریم گسل را داریم»، اعلام عدد را نیازمند بررسی بیشتر می‌داند و اضافه می‌کند: ما هر سال ده تا بیست مدرسه را در شهر مشهد مقاوم‌سازی می‌کنیم و بیشتر بودجه آن هم از خیران، منابع ملی و جاهای دیگر هزینه می‌شود که سرانه، بسیار اندک و کمتر از میانگین کشوری است.

معاون فنی اداره‌کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان در پاسخ به این سؤال که مقاوم‌سازی محدوده گسل از چه سالی آغاز شده است، می‌گوید: به طور کلی نوسازی و مقاوم‌سازی بناهای آموزشی از اواخر دهه ۸۰ آغاز شد و آن زمان بودجه خوبی هم برای این کار درنظر گرفته شد. بر همان اساس، ساختمان‌های زیادی را مقاوم‌سازی کردیم که البته تعدادی هم در محدوده گسل بود. آن زمان نقشه‌هایی از موقعیت گسل نداشتیم و کار ارزیابی را مشاورانی انجام می‌دادند که از تهران می‌آمدند. حالا خودمان سامانه اطلاعات جغرافیایی داریم و مقاوم‌سازی را اولویت‌بندی می‌کنیم.

مصباح در پاسخ به این پرسش که مقاوم‌سازی مدارس دربرابر زلزله چه تفاوتی با دیگر بناها دارد، تأکید می‌کند: درحقیقت تفاوت چندانی وجود ندارد و هنگامی که کارشناسان عمران در حال محاسبه مقاوم‌سازی هستند، مناطق را براساس ناحیه‌بندی کشوری زلزله که شامل چهار ناحیه کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد است، طبقه‌بندی می‌کنند؛ یعنی همان مقاوم‌سازی است اما مفصل‌تر و قوی‌تر. در مقاوم‌سازی باید این نکته را هم مدنظر داشت که هر ساختمان را با هر شرایطی نمی‌شود مقاوم‌سازی کرد. وقتی می‌گوییم ساختمانی مناسب مقاوم‌سازی است، یعنی مقاوم‌کردن آن به صرفه است.

به‌گفته او، برخی مدارس موجود ساختمان‌های کوچک یک طبقه‌اند و خیلی‌ها قدیمی هستند و با مصالح سنتی ساخته شده‌اند و اسکلت فلزی ندارند و خیلی وقت‌ها مقاوم‌سازی به صرفه نیست و باید بنا را خراب کنند و دوباره بسازند.

این کارشناس یادآوری می‌کند: هنوز بخش زیادی از ساختمان‌ها مقاوم‌سازی نشده‌اند؛ زیرا هم اکنون ما نزدیک به ۲ هزار و ۴۹۵ کلاس فرسوده در مشهد داریم؛ یعنی تقریبا ۱۸ درصد کلاس‌های استان. مدارسی داریم که قدمت بیش از هفتاد یا هشتاد سال دارند. برخی به تعمیرات نیاز دارند و برخی به تخریب و ساختن دوباره. ما همه ساختمان‌های مدارس را با توجه به میزان خطرآفرینی و بحرانی بودن در فهرست بودجه قرار می‌دهیم اما در سال، بیشتر از بیست مدرسه را نمی‌توانیم مقاوم‌سازی کنیم.

اگر به مقاوم‌سازی نرسند، چه؟

برمبنای طرح‌های تفصیلی شهرداری، حریمی که در مطالعات تعیین شده است، ۱۵۰ متر در هر طرف گسل است که قانون می‌گوید در آن منطقه ساخت و ساز ممنوع نیست، بلکه باید ارتفاع و مقاومت مشخص داشته باشد یا ساختمان‌های مهم همچون بیمارستان در این محدوده ساخته نشود. می‌خواهیم خوش بین باشیم و بنا را بر این بگذاریم که بودجه مشخص هرسال تزریق می‌شود و سالی بیست مدرسه هم بازسازی می‌شوند اما عدد بزرگ ۲ هزار و ۴۹۵ کلاس درس را فراموش نکنید. چه کسی تضمین می‌کند تا زمانی که مدارس را بازسازی نکرده‌ایم، زلزله‌ای رخ ندهد؟ آن وقت حتی اگر دو مدرسه در محدوده گسل یا هر نقطه دیگری از شهر باشد، قربانیان کوچک زیادی خواهد داشت، حتی زیرآوار ماندن یک کودک هم که در مدرسه درحال درس خواندن بوده است، پذیرفتنی نیست. این بخش را نمی‌توان براساس همان روزمرگی و سیستم اداری پیش برد؛ کاش متولیان به هشدارها توجه کنند!

در حال مقاوم‌سازی

ازآنجاکه بیشترین آسیب و خسارات ناشی از زلزله به بناها و تأسیسات واقع در مجاورت گسل وارد می‌شود، رعایت فاصله سازه‌ها و ایمن‌سازی برای بناهای ساخته شده قبلی، اهمیت بسیاری دارد و نباید به حال خود رها شوند. آن ساختمان‌ها که پیش از تصویب نقشه حریم و دستورالعمل ساخت و سازها بنا شده بودند، تخریبشان منطقی نیست و روش دیگری جز مقاوم‌سازی و ایمن‌سازی برایشان وجود ندارد. «اینکه گسل‌ها کجای شهر واقع شده‌اند، در نقشه‌ها مشخص شده است و البته خیلی وقت نیست که جزئیات آن اعلام شده است. اما کاری که ما در این اداره انجام دادیم، این بود که سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) را راه انداختیم و نقشه گسل‌های مشهد را نیز به آن اضافه کردیم و از آن زمان هیچ مدرسه‌ای در آن محدوده ساخته نشده است». مسلم مصباح، معاون فنی اداره‌کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان، با این جملات توضیحات دیگر خود را چنین ادامه می‌دهد: قبل از این پیگیری‌ها، ساختمان‌هایی وجود داشته و به نظر من، مسئولیت آن برعهده متولیانی است که نقشه‌های هادی شهر را تهیه و مراکز را مکان‌یابی کرده‌اند. زمین‌هایی با کاربری آموزشی در سطح شهر بسیار کم هستند و به خصوص برای نواحی حاشیه شهر دچار مشکلات بسیاری هستیم و آن‌ها نباید فضاهای آموزشی را در چنین مناطقی تعیین می‌کردند. اگر حریم گسل را محدود درنظر بگیریم، اکنون ۲۸ مدرسه در شهر مشهد در محدوده گسل قرار دارند. او ادامه می‌دهد: از سال‌های گذشته، بودجه‌های ملی برای نوسازی مدارس تخصیص پیدا می‌کرد و از همان ابتدا هم یکی از گزینه‌ها مقاوم‌سازی بود. ما از همه مدارس شناسنامه داریم و وضعیت آن‌ها ارزیابی شده است و می‌دانیم که بنای ملک، ارزش مقاوم‌سازی را دارد یا باید تخریب و دوباره ساخته شود. بودجه موجود را اولویت‌بندی و صرف مقاوم‌سازی این ساختمان‌ها در حریم گسل می‌کنیم. مقاوم‌سازی را هم باید با همان بودجه‌ای که برای نوسازی داریم، انجام بدهیم و هزینه متفاوتی برای مدارس واقع در حریم گسل، درنظر گرفته نشده است.

یادداشت

انگ اجتماعی

سایه‌ای که نباید سنگین‌تر شود؛ ضرورت حمایت از خانواده زندانیان در مسیر بازسازی اجتماعی

پژوهشگر
دکتر مهدی یاراحمدی خراسانی

در هیاهوی پرونده‌ها، محاکم و احکام، اغلب نگاه جامعه بر فرد زندانی متمرکز می‌شود و حلقه آسیب‌پذیری به نام «خانواده زندانی» در حاشیه قرار می‌گیرد. این غفلت، نه تنها بار رنج را بر دوش خانواده‌ای بی‌گناه می‌گذارد، بلکه زنجیره‌ای از ناهنجاری‌ها، فقر، ترک تحصیل، بی‌خانمانی و انزوای اجتماعی را به همراه دارد. حمایت از خانواده زندانیان، صرفا یک اقدام خیرخواهانه نیست، بلکه ضرورتی اجتماعی، انسانی و حتی امنیتی است که آینده جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

خانواده‌های زندانیان؛ قربانیان خاموش

زندانی شدن یک فرد، پیامدی فراتر از مجازات فردی دارد؛ همسر، فرزندان و والدین زندانیان در معرض شوک روحی، فشارهای اقتصادی، برچسب‌های اجتماعی و انزوای عاطفی قرار می‌گیرند. در بسیاری مواقع، زنان سرپرست خانوار می‌شوند و کودکان از نعمت حمایت والدین محروم می‌مانند. این آسیب‌ها بدون هیچ گناهی به خانواده‌ای تحمیل می‌شود که تنها جرمش، خویشاوندی با فرد زندانی است.

فقر اقتصادی؛ ریشه آسیب‌های ثانویه

با ورود نان‌آور خانواده به زندان، درآمد خانواده به شدت کاهش می‌یابد و هزینه‌های زندگی، آموزش، درمان و حتی ملاقات با زندانی به معضلی جدی بدل می‌شود. تحقیقات نشان می‌دهد که بخش بزرگی از خانواده‌های زندانیان، در معرض فقر شدید و بی‌خانمانی قرار می‌گیرند. این وضعیت، فرزندان را در معرض ترک تحصیل، کار کودکان و گرایش به آسیب‌های اجتماعی قرار می‌دهد؛ زنجیره‌ای که می‌تواند جرم را بازتولید کند.

انگ اجتماعی؛ دیوارهای نامرئی تبعیض

یکی از موانع مهم در بازسازی زندگی خانواده‌های زندانیان، نگاهی است که جامعه به آن‌ها دارد. تصور اشتباه «شراکت در جرم» یا «احتمال تکرار بزه» باعث می‌شود این خانواده‌ها از دسترسی به شغل، آموزش و حتی روابط عادی اجتماعی محروم شوند. این تبعیض نامرئی، گاه بیش از خود مجازات زندان، زندگی خانواده را نابود می‌کند و فرزندان را به سوی انزوا و واکنش‌های پرخطر سوق می‌دهد.

ضرورت حمایت نهادی و قانونی

سیاست‌گذاری حمایتی برای خانواده‌های زندانیان، نه تنها مسئولیتی اخلاقی بلکه راهکاری پیشگیرانه برای جلوگیری از گسترش آسیب‌های اجتماعی است. تشکیل صندوق‌های حمایتی، ارائه بیمه‌های سلامت و معیشت، حمایت‌های روان‌شناختی و اجتماعی، تسهیل اشتغال مادران، و ارائه خدمات آموزشی رایگان به فرزندان، از اقداماتی است که می‌تواند از گسترش فقر و ناهنجاری جلوگیری کند. همچنین، نهادهای قضایی و زندان‌بانی باید رویکردی انسانی‌تر در برخورد با خانواده‌ها اتخاذ کنند؛ چراکه این خانواده‌ها بخشی از راه‌حل‌اند، نه بخشی از مشکل.

نقش رسانه، نهادهای مدنی و مردم

رسانه‌ها می‌توانند با بازنمایی واقع‌گرایانه زندگی خانواده‌های زندانیان، گفتمان همدلی و آگاهی را در جامعه گسترش دهند. نهادهای مدنی نیز با طراحی پویش‌ها، خدمات حمایتی و طرح‌های مشارکتی، نقشی مؤثر در کاهش بار آسیب‌ها دارند. همچنین، مشارکت مردم در قالب حمایت‌های مالی، فرهنگی و اجتماعی، می‌تواند نقشی کلیدی در توانمندسازی این خانواده‌ها ایفا کند.

تاثیر حمایت از خانواده در کاهش جرم

بررسی‌های جرم‌شناسی نشان می‌دهد که یکی از مؤثرترین بسترهای بازگشت موفق زندانیان به جامعه، وجود خانواده‌ای باثبات و حمایتگر است. اگر خانواده زندانی در دوران حبس مورد حمایت قرار گیرد و از هم نپاشد، احتمال بازسازی رفتار فرد و کاهش تکرار جرم به مراتب بیشتر می‌شود. درواقع، خانواده نه تنها مخاطب حمایت است، بلکه خود به عاملی در مسیر اصلاح و توانمندسازی زندانی تبدیل می‌شود. از همین رو، تقویت خانواده، تقویت ساختار اجتماعی و کاهش هزینه‌های نهادهای کیفری است.

سخن پایانی

خانواده زندانیان، شهروندان این جامعه‌اند؛ بی‌گناهانی که بار گناهی نکرده را به دوش می‌کشند. نادیده‌گرفتن آنان، هزینه‌های پنهانی دارد که جامعه در بلندمدت می‌پردازد. اما با تغییر نگاه، اصلاح سیاست‌ها و ارتقای حس هم‌بستگی اجتماعی، می‌توان از یک بحران، فرصتی برای رشد، بازسازی و عدالت اجتماعی ساخت. حمایت از خانواده زندانیان، نه تنها احیای کرامت انسانی است، بلکه بنیانی برای جامعه‌ای سالم‌تر، امن‌تر و انسانی‌تر خواهد بود.

گزارش جیبی

اورژانس اجتماعی سازمان بهزیستی، یاریگر زنان و کودکان دربرابر آسیب‌هاست

نه به خشونت در فضای دیجیتال

دسترسی مادران به فضای دیجیتال، اشکال مختلف خشونت را دامن می‌زند. در دهه‌های اخیر به دلیل افزایش تحصیلات عالیه؛ آموزش‌های آنلاین و گستردگی اینترنت و... روند افزایشی را تجربه می‌کند.

آخرین تحقیقات نشان می‌دهد در سال‌های اخیر حدود ۵۰ تا ۶۰ درصد از مادران ایرانی به اینترنت و فضای دیجیتال دسترسی دارند. این نرخ در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی است.

به عبارتی بشر امروز در یک «دهکده جهانی» زندگی می‌کند و با وجود اینترنت و پلتفرم‌های موجود، می‌تواند خیلی سریع به اطلاعات موردنیازش دسترسی پیدا کند. همین میزان دسترسی، اضافه بار اطلاعاتی را به وجود آورده است که باعث افزایش نگرانی‌های اجتماعی و بزه‌ها در جوامع می‌شود و از طرفی سلامت روان را تهدید می‌کند و خشونت را دامن می‌زند، درحالی‌که تأمین سلامت روان به خصوص در حوزه کودکان و زنان، یکی از حوزه‌های فعالیت بهزیستی است که برای محقق شدنش تلاش زیادی می‌کند. سلامت روان به افراد کمک می‌کند با چالش‌ها و فشارهای روزمره بهتر کنار بیایند و از زندگی لذت بیشتری ببرند. در این میان، سلامت روان مادر و کودک به عنوان یکی از ارکان اصلی تربیتی، اهمیت بسیار دارد.

این‌ها مصادیق کودک‌آزاری است

مدیرکل بهزیستی خراسان رضوی، با تأکید بر گسترش اشکال مختلف خشونت در جامعه، ازجمله در فضای مجازی، از آمادگی کامل این سازمان برای مداخله در رفتارهای خشونت‌آمیز علیه کودکان و زنان در پلتفرم‌های آنلاین خبر می‌دهد. مهدی برجی می‌گوید: این مداخله، فراتر از فضای حقیقی است و شامل ابعاد نوظهور خشونت در دنیای مجازی نیز می‌شود.

وی به مصادیق مختلف خشونت در فضای مجازی اشاره می‌کند و ادامه می‌دهد: خشونت علیه کودکان در فضای مجازی، طیف وسیعی دارد؛ از وادار کردن کودک به مصرف مواد مخدر یا استعمال سیگار گرفته تا پوشاندن لباس‌های نامناسب به او، وادار کردن به بیان صحبت‌هایی که مناسب سنش نیست یا استفاده ابزاری از کودکان در فضای مجازی برای جلب بازدیدکننده بیشتر.

برجی یادآوری می‌کند: گاهی خانواده‌ها از سر ناآگاهی و بدون قصد آزار، دست به چنین اقداماتی می‌زنند. در این شرایط، با مداخلات روان‌شناختی اورژانس اجتماعی، می‌توان این آگاهی را به خانواده داد و از ادامه این رفتارها جلوگیری کرد. در موارد شدیدتر اما، مداخلات ما متفاوت خواهد بود و با هماهنگی پلیس، اقدامات قضایی و درمانی برای کودک و خانواده انجام خواهد شد. این‌ها همه مصادیق کودک‌آزاری است که در فضای مجازی نیز قابلیت ردیابی و مداخله را دارد.

مداخله اورژانس اجتماعی

مدیرکل بهزیستی خراسان رضوی همچنین از سوءاستفاده‌های جنسی زنان در فضای مجازی یاد می‌کند و پشت بندش توضیح می‌دهد: انتشار تصاویر نامناسب یا صحبت‌های خارج از عرف زنان، حتی اگر فرد قربانی باشد و تحت تأثیر عواملی نظیر اعتیاد، مشکلات اقتصادی یا اجبار دیگران این کار را انجام دهد، از نظر ما خشونت تلقی می‌شود و آن فرد نیاز به حمایت فوری دارد. این نشان می‌دهد که حتی موارد منتشرشده در فضای مجازی نیز باید حتما به اورژانس اجتماعی اطلاع‌رسانی شود تا بتوانیم سریع‌تر و با همکاری پلیس فتا، وارد عمل شویم.

برجی بر اهمیت اطلاع‌رسانی سریع مردم به اورژانس اجتماعی در مواجهه با خشونت‌های فضای مجازی، تأکید می‌کند و می‌گوید: قانون نیز سازمان بهزیستی را در صورت اطلاع از رفتارهای کودک‌آزاری و عدم مداخله، مسئول می‌داند. او از مردم می‌خواهد که با اطلاع‌رسانی به موقع به اورژانس اجتماعی (شماره ۱۲۳)، در کاهش خشونت‌های آنلاین علیه کودکان و زنان یاریگر باشند. وی ادامه می‌دهد: هرقدر اطلاعات بیشتری ازجمله آدرس یا شماره تماس از فرد خطاکار ارائه شود، بهتر و سریع‌تر می‌توانیم ورود کنیم، حتی اگر این اطلاعات نیز در دسترس نباشد، با همکاری پلیس فتا، پیگیری‌های لازم برای جلوگیری از کودک‌آزاری یا خشونت علیه زنان انجام خواهد شد.

روی خط جامعه

پویش ملی «مرهم مهر»

رئیس سازمان داوطلبان از آغاز پویش ملی «مرهم مهر۴» هلال احمر از ابتدای ماه ذی‌الحجه به منظور تأمین بخشی از اقلام دارویی و تجهیزات پزشکی موردنیاز مراسم اربعین امسال و سایر برنامه‌های سلامت محور این جمعیت خبر داد.

محمدجواد عزتی وظیفه خواه در گفت‌وگو با ایسنا گفت: پویش ملی «مرهم مهر۴» با هدف جلب مشارکت‌های نقدی و غیرنقدی مردم، خیران و حامیان، برای تأمین بخشی از نیازهای دارویی و تجهیزات مصرفی پزشکی مراسم عظیم پیاده روی اربعین حسینی امسال و همچنین سایر برنامه‌های سلامت محور و بشردوستانه جمعیت هلال احمر در سطح ملی و بین‌المللی برگزار می‌شود.

به‌گفته رئیس سازمان داوطلبان جمعیت هلال احمر، پویش از اول ذی‌الحجه تا ۱۵ ماه محرم‌الحرام برای تأمین نیازهای دارویی و تجهیزاتی عملیات اربعین حسینی و از آن تاریخ تا پایان شهریور با هدف تجهیز کاروان‌های سلامت، از محل مشارکت‌های نقدی و غیرنقدی عموم هموطنان اجرا خواهد شد.

او ادامه داد: همچنین از ظرفیت مساجد، تکایا، حسینیه‌ها و اجتماعات مذهبی برای مشارکت در این پویش ملی استفاده خواهیم کرد.

۴ میلیون تبعه غیرمجاز افغانستانی در ایران

رئیس مرکز امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور از حضور ۴ میلیون تبعه غیرمجاز افغانستانی در کشور خبر داد. نادر یاراحمدی در گفت‌وگو با مهر ادامه داد، بسیاری از اتباع افغانستانی بدون سند هویتی وارد کشور ما شده‌اند که این افراد بخش زیادی از مهاجران کشور ما را تشکیل می‌دهند و درحال حاضر تعداد اتباع افغانستانی در کشور ۶ میلیون و ۱۰۰ هزار نفر است.

او تعداد اتباع غیرمجاز افغانستانی تا سال گذشته را ۲ میلیون و ۱۰۰ هزار نفر اعلام کرد و گفت: ۲ میلیون نفر هم که تا ۳۰ اسفند سال گذشته برگه سرشماری آن‌ها اعتبار داشت و از سال گذشته برگه سرشماری شان دیگر اعتبار ندارد، به این تعداد اضافه شده‌اند که تعداد اتباع غیرمجاز در کشور را به ۴ میلیون و ۱۰۰ هزار نفر افزایش داده است.

رئیس مرکز امور اتباع و مهاجران خارجی وزارت کشور با بیان اینکه درحال حاضر ۲ میلیون و ۳۴ هزار و ۴۶۹ نفر از اتباع افغانستانی طبق اظهار خودشان دارای برگه سرشماری هستند، افزود: سال گذشته اعلام کردیم که برگه‌های سرشماری از امسال دیگر هیچ اعتباری ندارد و تاکنون ۵۰ درصد از این افراد که دارای برگه سرشماری هستند، برگ خروج از کشور گرفته‌اند.

یاراحمدی با بیان اینکه نمی‌توان برای افراد پناه‌جو که از مرزها با خانواده خود وارد کشور می‌شوند، از روش‌های خشن استفاده کرد، ادامه داد: برای ممانعت از ورود غیرمجاز اتباع افغانستانی، اقداماتی در مرزها در حال انجام است و موانع فیزیکی در مرزها گذاشته می‌شود تا از ورود گسترده این افراد ممانعت شود.

رئیس مرکز امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور با تأکید بر اینکه برگه سرشماری همه اتباع افغانستانی باطل شده است، گفت: غیر از شش گروهی که می‌توانند با دریافت کارت موقت در کشورمان بمانند، بقیه اتباع غیرمجاز افغانستانی تا ۱۵ تیر فرصت خروج از کشور را دارند.